

УДК 633.3:636.085

DOI <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2022.124.24>

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЯЛОВИЧНИНИ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Панкєєв С.П. – к.с.-г.н.,

доцент кафедри технології виробництва продукції тваринництва,

Херсонський державний аграрно-економічний університет

У статті проаналізоване обґрунтування технологічних показників виробництва яловичини у спеціалізованому м'ясному скотарстві для господарств Південного регіону України. Мета і задачі запропонованих сучасних технологій виробництва яловичини у галузі спеціалізованого м'ясного скотарства полягають у закріпленні і систематизації набутих знань з базових технологічних показників – годівлі великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності; розведення; механізації виробничих процесів та інших, а також під час освоєння галузі скотарства взагалі питання ведення галузі у сучасних умовах приватної власності на землю та майно.

У пасовищний період молодняк необхідно утримувати на вигульно-кормових майданчиках, де усі виробничі процеси механізовані. Важливо, щоб у період вирощування, дорощування і відгодівлі були сформовані однорідні групи тварин. Господарства – поставники високоцінної яловичини повинні бути благополучними з приводу інфекційних, інвазійних та мікозних захворювань сільськогосподарських тварин.

Цикл вирощування і відгодівлі молодняка від завою у 20 денному віці до реалізації у 18 місячному віці поділяється на окремі вікові періоди і фази у залежності від прийнятої технології. Переведення тварин із приміщення у наступне приміщення здійснюється у міру їх росту. Усі приміщення розподілені на секції, у яких розміщують тварин одного віку. Секції використовують за принципом «Усе зайнято – усе вільно», з проведенням очищення і дезинфекції.

Прийняті на ферму телята повинні підлягати клінічному огляду. Після огляду і необхідній обробці телят розміщують у секції згідно технології вирощування. Технологічні групи формують з однорідних тварин за живою масою і віком. На протязі 30 днів телят утримують у карантинному приміщенні з дотриманням карантинного режиму. Практичне значення роботи полягає у використанні комбінованого типу годівлі худоби технології із замкнутим циклом, де утримання молодняка у період вирощування – безприв'язне, а потім на дорощуванні і відгодівлі – прив'язне.

Досягнення оптимальної збалансованої годівлі за комплексом основних поживних речовин можливе лише за умов згодовування високоякісних кормів і перш за все так званого фуражу або грубого корму. За умов дотримання правил заготівлі грубого корму можна досягти рівня продуктивності бугайців на рівні 780-850 г, згодовуючи меншу кількість концентратів.

Тварини можуть утримуватися на пасовищах протягом 280-330 днів, а в негоду (снігопад, ожеледь, зливи, заметілі) їх можна утримувати в тристінних навісах. Витрати на розведення та утримання худоби інноваційного продукту в 12-15 разів нижчі ніж в молочному скотарстві та свинарстві.

Реалізація технології виробництва яловичини в запланованих обсягах дасть можливість на рік освоєння проекту реалізувати 300-350 т яловичини та 150-160 голів племінного молодняка на суму 8600,0 тис. грн. За термін освоєння програми буде вироблено і реалізовано 924 т яловичини та 760 голів племінного молодняка на суму 29741,5 тис. грн.

Ключові слова: спеціалізоване м'ясне скотарство, виробництво яловичини, годівля та утримання худоби, вирощування, дорощування, відгодівля худоби, програмування росту худоби, архітектурно-планувальне рішення, санітарно-профілактичні заходи, реалізація яловичини, економічна ефективність.

Pankeev S.P. Technological features of beef production in the conditions of agricultural enterprises of Kherson region

The article analyzes the substantiation of technological indicators of beef production in specialized meat cattle breeding for farms of the Southern region of Ukraine. The purpose

and objectives of the proposed modern technologies of beef production in the field of specialized beef cattle breeding are to consolidate and systematize the acquired knowledge of basic technological indicators – feeding of beef cattle; breeding; mechanization of production processes and others, as well as during the development of the livestock industry in general the issue of running the industry in modern conditions of private ownership of land.

During the grazing period, young animals must be kept on foraging grounds, where all production processes are mechanized. It is important that homogeneous groups of animals are formed during the period of cultivation, rearing and fattening. Farms supplying high-value beef must be safe from infectious, invasive and fungal diseases of farm animals.

The cycle of growing and fattening young animals from 20 days of age to sale at 18 months of age is divided into separate age periods and phases depending on the adopted technology. The transfer of animals from one room to another is carried out as they grow. All rooms are divided into sections, which house animals of the same age.

Calves admitted to the farm should be subject to clinical examination. After inspection and necessary treatment calves are placed in sections according to the technology of cultivation. Technological groups are formed from homogeneous animals by live weight and age. For 30 days, calves are kept in a quarantine room in compliance with the quarantine regime. The practical significance of the work lies in the use of a combined type of closed-cycle livestock feeding technology, where keeping young animals during the rearing period is loose, and then for rearing and fattening – tethered.

Achieving optimal balanced feeding on the complex of essential nutrients is possible only under the conditions of feeding high-quality feed and, above all, the so-called fodder or roughage. If you follow the rules of preparation of roughage, you can achieve the level of productivity of bulls at the level of 780-850 g, feeding fewer concentrates.

Animals can be kept on pastures for 280-330 days, and in bad weather (snow, ice, showers, blizzards) they can be kept in three-walled canopies. The costs of breeding and keeping livestock on an innovative product are 12-15 times lower than in dairy cattle breeding and pig breeding.

Implementation of beef production technology in the planned volumes will allow us (for the year of the project) to sell 300-350 tons of beef and 150-160 heads of young pedigree animals in the amount of 8600.0 thousand UAH. During the period of mastering the program, 924 tons of beef and 760 heads of breeding young cattle will be produced and sold in the amount of UAH 29,741.5 thousand.

Key words: *specialized meat cattle breeding, beef production, feeding and keeping of cattle, growing, rearing, fattening of cattle, programming of cattle growth, architectural-planning decision, sanitary-preventive measures, realization of beef, economic efficiency.*

Постановка проблеми. Характерною особливістю галузі спеціалізованого м'ясного скотарства та виробництва яловичини свідчить один із головних технологічних показників, який показує, що від м'ясної корови одержують лише один вид основної продукції – теля [1, с. 109-120]. Усі витрати на утримання корови і теляти відносять на приріст живої маси приплоду за підсисний період. Тому, раціональна годівля маточного поголів'я – один з основних факторів [3, с. 38-45].

У годівлі м'ясних корів виділяють 3 найбільш відповідальних фізіологічних періоди: сухостій, перший період лактації – 1–4-й місяці після отелення, другий період лактації – 5-8-й місяці після отелення.

Період сухостою дуже відповідальний в годівлі, оскільки в цей час відбувається інтенсивне нарощування маси плоду і закладається рівень молочної продуктивності корів, від якої значною мірою залежить продуктивність і здоров'я телят. Особливу увагу в цей період слід приділяти забезпеченню корів протеїном, мінеральними речовинами та вітамінами.

Слід зазначити, що дуже важливо не переогодовувати корів, оскільки від цього у їх ускладнюються отелення. Від стану вгодованості корів при отеленні залежить час настання першої охоти. Недогодовані корови довше не приходять в охоту після отелення, а жирні запліднюються погано.

У сухостійний період корови та нетелі за два місяці до оголення повинні додати живій масі 40-50 кг, що забезпечується 700-800 г середньодобового приросту. Це не тільки головна передумова одержання здорового і добре розвиненого

приплоду, але й запорука високої молочної продуктивності корів. Коровам необхідно вводити до раціонів цього періоду 1,4-1,6 корм. од. па 100 кг живої маси. На одну кормову одиницю повинно припадати 108-110 грамів перетравного протеїну, 9,6 г кальцію, 5,6 г – фосфору, 41 мг – каротину. Сухостійних корів 1.1 нетелей за 2 місяці до отелення забезпечують кормами з перевагою грубих: сіна – 38-40%, соломи – 12-5%, сінажу або силосу – 15-20%, концентрованих 20-25% за поживністю раціону. Раціони збалансовують за вітамінами, мікро- та макроелементами згідно з нормами.

Перший період лактації корів характеризується високою інтенсивністю обмінних процесів, їх організм потребує найбільшої кількості енергії за весь репродуктивний цикл. Окрім того, що організм корови продукує молоко, її репродуктивна система готується для нового запліднення. Через 60-90 днів після отелення корова знову має бути заплідненою.

Через пів години після отелення корові дають 1,0-1,5 відрів теплої води, в яку вносять 50-60 грамів кухонної солі, 0,5-1,0 кг пшеничних висівків. Після отелення молочність корів, як правило, висока, а новонароджене теля споживає 4,5-5,5 кг молозива за добу, що часто призводить до розладу функцій шлунково-кишкового тракту в телят і виникнення маститів у корів.

Щоб запобігти небажаним наслідкам, коровам у перші 10-15 днів після отелення згодовують в основному сіно, поступово збільшуючи даванку інших кормів. Концентровані корми у невеликій кількості (1,0-1,2 кг на добу) згодовують з другого дня, коренеплоди (2-3 кг на добу) – з 4-5-го, а з 6-7-го дня до раціону включають сінаж. З 9-10-го дня корови одержують повну норму кормів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мета і задачі запропонованих сучасних технологій виробництва яловичини у галузі спеціалізованого м'ясного скотарства полягає в закріпленні і систематизації набутих знань з базових технологічних показників – годівлі великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності; розведення; механізації виробничих процесів та інших, а також під час освоєння галузі скотарства взагалі питання ведення галузі у сучасних умовах приватної власності на землю та майно [3, с. 38-45].

Сучасні аспекти ведення галузі спеціалізованого м'ясного скотарства дають змогу виробникам і вченим набути навички у здійсненні науково обґрунтованих розробок перспективного проекту, основні положення якого можуть бути впроваджені у виробництво.

Важливо те, що сучасні задачі передбачає оптимальні виробничі показники (жива маса молодняка, середньодобові прирости, валове виробництво продукції та ін.), а також ціну реалізації продукції, її собівартість, прибуток, рівень рентабельності [2, с. 92-96].

Постановка завдання. Кваліфіковано проаналізувати існуючу технологію виробництва яловичини у господарстві та запропонувати розробку технологічного проекту перспективної технології виробництва яловичини з урахуванням місцевих умов. Є декілька технологій виробництва яловичини у господарстві.

Безприв'язна на довго незмінній підстилці технологія дозволяє найбільш повно використовувати біологічний потенціал м'ясної продуктивності тварин червоних молочних порід, молодняк яких у 17-18 місяців досягає 410-450 кг живої маси з витратами на 1 кг приросту живої маси 7-8 кормових одиниць.

Доцільно виробляти яловичину за умов інтенсивної технології із замкнутим циклом.

Заслужує уваги також і комбінований тип технології із замкнутим циклом, де утримання молодняка у період вирощування – безприв'язне, а потім на дорощуванні і відгодівлі – прив'язне. У цьому випадку виробничі і економічні показники аналогічні типу технології з безприв'язним утриманням на глибокій солом'яній підстилці.

У пасовищний період молодняк необхідно утримувати на вигульно-кормових майданчиках, де усі виробничі процеси механізовані. Важливо, щоб у період вирощування, дорощування і відгодівлі були сформовані однорідні групи тварин.

Господарства – поставники високоцінної яловичини повинні бути благополучними з приводу інфекційних, інвазійних та мікозних захворювань сільськогосподарських тварин.

Цикл вирощування і відгодівлі молодняка від заводу у 20 денному віці до реалізації у 18 місячному віці поділяється на окремі вікові періоди і фази у залежності від прийнятої технології. Переведення тварин із приміщення у наступне приміщення здійснюється у міру їх росту. Усі приміщення розподілені на секції, у яких розмішують тварин одного віку. Секції використовують за принципом «усе зайнято – усе вільно», з проведенням очищення і дезинфекції.

Прийняті на ферму телята підлягають клінічному огляду. Після огляду і необхідній обробці телят розмішують у секції згідно технології вирощування. Технологічні групи формують з однорідних тварин за живою масою і віком. На протязі 30 днів телят утримують у карантинному приміщенні з дотриманням карантинного режиму.

Для досягнення зазначеної мети вирішувалися такі завдання:

- програмування росту молодняка за віковими періодами (вирощування, дорощування та відгодівлі);
- технологія годівлі молодняка за періодами виробничого циклу;
- економічна ефективність розведення і відгодівлі бугайців таврійського типу південної м'ясної породи.

Використана методика досліджень. При написанні наукової роботи були використані сучасні зоотехнічні методики визначення продуктивності великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності.

Утримання корів із телятами і молодняка на дорощуванні – безприв'язне, групове, влітку на пасовищі. Залежно від природно – економічних, кормових умов, породних особливостей тварин можуть бути різні технологічні варіанти дорощування і відгодівля молодняка. Утримання корів із телятами і молодняка на дорощуванні – безприв'язне, групове, влітку на пасовищі. Залежно від природно-економічних, кормових умов, породних особливостей тварин можуть бути різні технологічні варіанти дорощування і відгодівля молодняка. Галузевий стандарт передбачає чотири таких варіанти.

Досягнення оптимальної збалансованої годівлі за комплексом основних поживних речовин можливе лише за умов згодовування високоякісних кормів і перш за все так званого фуражу або грубого корму. За умов дотримання правил заготівлі грубого корму можна досягти рівня продуктивності бугайців на рівні 780-850 г, згодовуючи меншу кількість концентратів.

Спеціалізоване м'ясне скотарство є монопродуктивною галуззю, що виробляє тільки один вид продукції – яловичину. Технологія м'ясного скотарства включає такі процеси: відтворення стада; вирощування телят за системою корова – теля; дорощування телят; інтенсивна відгодівля молодняка і вибракунаних корів; нагул худоби [4, с. 130-135].

Головна умова відтворення в м'ясному скотарстві – організація сезонного отелення. Кращим періодом отелення корів є зима і рання весна (лютий – квітень). При цьому підсисний період вирощування молодняка припадає на літо. Отелення проводять у корівниках, де обладнані індивідуальні бокси розміром 2×3 м. В них тварин утримують 2-3 доби (до 3-5 діб) після отелення. Телят перші 6-8 міс життя вирощують під матерями на повному підсосі, після відлучення їх формують залежно від статі в однорідні виробничі групи по 120-150 голів, які зберігаються до кінця виробничого циклу.

Складаючи план росту молодняка, головна метою програми росту – забезпечити живу масу бугайців у 18 – місячному віці 450 кг. У період вирощування рівень і якість годівлі повинен забезпечити 650-700 г середньодобових приростів. Під час дорощування цей показник повинен забезпечитися 750-850 г середньодобових приростів. У заключний період відгодівлі від бугайців отримують щодоби не менше 850 г середньодобових приростів. Обираючи технологію утримання бугайців у всі вікові періоди намагаються обрати такий спосіб утримання, який би був найбільш притаманний для великої рогатої худоби, та виходячи з матеріальних можливостей фермерського господарства та згідно технологічної схеми виробництва яловичини.

Телят 6-ти місячного віку переводять на дорощування. Утримання безприв'язне на глибокій підстилці, групами по 20 голів, тобто тих тварин, яких утримували на вирощуванні переводять в інші станки, більші за розмірами у 2 рази. Площа підлоги 3 м² на одну голову. Станки обладнані годівницями, у яких за допомогою КТУ – 10 К роздають грубі та об'ємисті корми, фронт годівлі 0,5 м.

Для поїння застосовують поїлки ПА – 1А з розрахунку 1 поїлка на 20 голів молодняка. Гній прибирають бульдозером з навісною лопатою БИ-1,2 рази на рік. Кожен день настеляють підстилку із розрахунку 2 кг на 1 голову. Параметри мікроклімату: температура – 10-12°C, відносна вологість 50-70%, вміст вуглекислого газу 0,25%, аміаку – 15 мг / м³, сірководню-10 мг /м³.

На відгодівлю молодняк ставлять з середньою живою масою 300 кг. На відгодівлю ставлять групами, тим же складом, що і на дорощуванні. Утримання також безприв'язне на глибокій солом'яній підстилці. У станку повинно бути 5 м² корисної площі на 1 голову молодняка. Для поїння застосовують поїлки із розрахунку 1 поїлка на 15 тварин. Параметри мікроклімату під час відгодівлі: температура 10-18°C, відносна вологість повітря 50-70%, максимальна концентрація аміаку-15 мг /м³, вуглекислого газу –0,25%, сірководню – 10 мг /м³.

Потреба молодняка у поживних речовинах визначається віком, живою масою, породними особливостями, статтю, умовами утримання, сезоном року, запланованими середньодобовими приростами. Задоволення потреб тварин у поживних речовинах, та їх годівлю необхідно проводити на основі деталізованих норм згідно підручників, посібників та рекомендацій з годівлі сільськогосподарських тварин.

Телята раннього віку не можуть споживати стільки сухої речовини корму як молодняк старшого віку, який має розвинену систему травлення. У зв'язку з цим їм згодують корми, які містять легкоперетравні поживні речовини з великою концентрацією енергії. Таким вимогам найбільше відповідає суха речовина молока. У 1 кг сухої речовини молока міститься 2,7-2,8 корм. од., тоді як у концентрованих кормах рослинного походження – тільки 1,3-1,5 корм. од. Отже, задовольнити потребу телят раннього віку у поживних речовинах за рахунок концентрованих кормів рослинного походження не вдається. У зв'язку з цим основними кормами для годівлі телят до 2,5-3,0 місяців є молочні корми. Потреба молодняка

у перетравному протеїні пов'язана з відкладанням його у тілі. Зі зменшенням синтезу білка у організмі з віком у складі приросту збільшується вміст жиру, у зв'язку з цим збільшуються витрати кормів на одиницю приросту.

У період вирощування, дорощування і відгодівлі молодняку важливо забезпечити споживання норми кухонної солі і надходження макроелементів.

У разі недостачі мікроелементів у раціони вводять відповідні добавки. Раціони годівлі молодняку повинні бути збалансовані за такими важливими показниками, як вітаміни. Для забезпечення молодняку вітамінами використовують якісне люцернове сіно, трав'яну різку і борошно, гранули, риб'ячий жир, гідропонну зелень, кормові добавки і синтетичні препарати вітамінів.

Для кожної фази виробничого циклу розробляються програми годівлі, в які входять послідовно змінювані раціони і визначаються норми годівлі з врахуванням віку, функціонального стану кишково-шлункового тракту, живої маси, запланованих середньодобових приростів. У програмі кожної фази враховується необхідний мінімум контрольованих показників поживності раціонів: сухої речовини, обмінної енергії, кормових одиниць, перетравного протеїну, цукру, крохмалю, сирої клітковини, кальцію, фосфору, солі кухонної, каротину, вітамінів D і E. Особлива увага при цьому приділяється головним критеріям комплексної оцінки раціонів. До них відноситься: концентрація енергії у сухій речовині, протеїново-енергетичне, крохмалеві-цукрове, цукрово-протеїнове відношення та співвідношення калію і фосфору. Суворий контроль перелічених вище показників за умов стандартної якості грубих і соковитих кормів забезпечує можливість приросту тварин на рівні 800-900 г щодоби. Питома вага концентратів при цьому повинна складати 20-30% за поживністю.

У цей період також необхідно використовувати концентровані корми, сіно люцерни, трав'яну різку бобових, сінаж, силос, коренеплоди. Застосування спеціальних комбікормів для телят разом з ЗНМ дає змогу економити молочні продукти, і водночас забезпечити високу продуктивність. Випоювання телятам ЗНМ, згодовування комбікорму, трав'яної різки бобових, сіна люцерни і інших кормів проводиться відповідно до розроблених програм годівлі у розрахунку на кожну фазу.

Сухий порошокоподібний ЗНМ, перед згодовуванням телятам, спочатку розчиняють (відновлюють) до консистенції натурального молока у невеликій кількості води температурою 55°C. При цьому поступово змішують і забезпечують повне розчинення порошку. Потім додають необхідну кількість води з розрахунку від 1:9 до 1,2: 8,8, тобто для відновлення 1 кг ЗНМ у першому випадку 100 г сухого ЗНМ слід розчинити у 900 г води, у другому – 120 г у 880 г води. Перед випоюванням телятам ЗНМ його температура не повинна перевищувати 37-38 °C. Випоювання телятам ЗНМ слід проводити з поліетиленових відер. Склад ЗНМ може бути різним у залежності від мети вирощування і норми згодовування натуральних молочних кормів. Застосовують прості за складом заміники молока.

Годівля молодняку за фазами виробничого циклу за умов вирощування і відгодівлі до 18 міс. віку повинно відповідати фізіологічним вимогам.

Поступове привчання телят до рослинних кормів на ранніх етапах онтогенезу – одна із технологічних умов інтенсивного їх вирощування. Раннє привчання телят до споживання великої кількості рослинних кормів – кормових сумішей і високоякісного сіна, або трав'яної різки бобових (в умовах пониженого рівня випоювання молока) прискорює розвиток передшлунків і заселення їх мікрофлорою. Таке прискорення бажане, бо тварини з більш розвиненим шлунково-кишковим трактом здатні більше вживати і ефективніше перетравлювати об'ємисті корми.

Сіно повинно бути першого класу – ніжне, мілке, з листочками. Аналогічні вигоди і до трав'яної різки. Поряд з сіном телятам необхідно згодовувати гранульоване люцернове борошно. Привчання телят до поїдання грубих кормів можна розпочинати з 2-3 тижневого віку, одночасно з привчанням до сіна, спочатку даванка становитиме 0,1 кг і до 6 міс. зростає до 2,5 кг.

Визначальну стимулюючу дію на органи травлення телят у ранньому віці має екстракт сіна, або сінний настій. Сухої речовини у настої 2-3%, а протеїн і мінеральні речовини представлені розчинними сполуками. У травному тракті теляти вони стимулюють розвиток корисної мікрофлори. Як свідчить практика, сінний настій є корисним засобом у боротьбі з кишково-шлунковими захворюваннями.

Друга фаза вирощування телят триває з 90 до 180 денного віку. Необхідний мінімум контрольованих показників поживності раціонів проводиться за наступними технологічними параметрами.

У другій фазі телят переводять на годівлю рослинними кормами. Їм згодовують спеціальний комбікорм, подрібнене сіно, або трав'яну різку, коренебульбоплоди, силос, сінаж. Дуже важливо привчити телят з раннього віку до поїдання соковитих кормів. Згодовувати моркву і подрібнений буряк телятам можна з місячного віку, а з 1,5 місячного віку силос – 0,3-0,4 кг на добу. З третього місяця життя тварині можна згодовувати доброї якості силос, який заготовлений для дорослої худоби. Добова даванка комбікорму на початок другої фази становить 1,8 кг, на кінець періоду 2,0 кг. Всього за цей період теляті згодовують 168 кг комбікорму. За програмою годівлі молодняку п'ятої фази, вік 12-15 міс. до раціону вводять солому з розрахунку 0,5 кг на добу протягом усього періоду, тобто 45 кг. Якщо у раціоні відсутні буряки необхідно ввести 0,7 кг патоки на добу, або 63 кг за весь період.

За умов інтенсивного вирощування молодняку відгодівлю його починають з 6-8 місячного віку, якщо тварини досягли живої маси 180-200 кг. Такий молодняк відгодовують на протязі 180-200 днів до одержання живої маси 400-450 кг і більше. За умов середніх і низьких середньодобових приростів молодняку у молочний і післямолочний періоди, перед постановкою на відгодівлю його необхідно обов'язково дорощувати.

Дорощування переслідує мету – сформувати тварин з добре розвинутими опорними тканинами і мускулатурою, які зможуть споживати і засвоювати багато поживних речовин об'ємистих кормів. Тривалість дорощування може бути подовжена до 180 днів. Важлива умова у дорощуванні молодняку – забезпечення тварин повноцінними кормами. Корми у раціоні повинні відповідати віку тварин, їх призначенню.

У добовому раціоні другого періоду (питома вага за поживністю) соковиті корми займають 70%, у тому числі сінаж – 20, коренеплоди – 9. Питома вага комбікорму – 23%, грубих – 7%.

За програмою годівлі молодняку третьої фази, вік 6-9 міс. до раціону вводять солому з розрахунку 0,5 кг на добу починаючи з 8 міс віку, тобто 30 кг за період. Якщо у раціоні відсутні буряки необхідно ввести 0,5 кг патоки на добу, або 45 кг за весь період.

За програмою годівлі молодняку четвертої фази, вік 9-12 міс. до раціону вводять солому з розрахунку 0,5 кг на добу протягом усього періоду, тобто 45 кг за період. Якщо у раціоні відсутні буряки необхідно ввести 0,5 кг патоки на добу, або 45 кг за весь період. Основними кормами у цей період є найбільш дешеві в умовах зрощення.

Третій період включає п'ять і шість фази годівлі тривалістю 180 днів. Програма годівлі розрахована на отримання середньодобових приростів 800-900 г і збільшення живої маси з 299 до 453 кг. Заплановані високі прирости можна отримати лише за умов наявності високоякісних кормів.

Головна мета третього періоду не лише збільшити живу масу тварин, але і зберегти у них високу оплату корму в умовах доброго апетиту, невибагливості до кормів і здатності споживати їх у великій кількості. Рецепти комбікормів для третього періоду доводять наступні технологічні особливості виробництва яловичини. До складу комбікорму переважно входить зерно злакових з мінімальною кількістю високобілкових інгредієнтів. Це обумовлено віком тварин і напрямом продуктивності. Програма годівлі молодняку у третьому періоді розрахована на питому вагу концентрованих кормів до 35% у структурі раціонів. Дефіцит у перетравному протеїні може до 25% поповнюватися за рахунок сечовини, діамонійфосфату, карбамідного концентрату (АКД). При цьому необхідно витримувати ряд умов – поступове привчання тварин до їх споживання (на протязі 10-15 днів, починаючи з 1/5-1/7 добової норми). У раціоні повинно міститися на кожні 100 г карбаміду кілограм цукру, а загальний рівень протеїну у раціоні не повинен перевищувати 10-15% сухої речовини добової кормової даванки.

Важливе значення має вміст у раціонах легкодоступного фосфору, це пов'язано з тим, що за умов згодовування азотних речовин, потреба тварин у ньому зростає. Тому комбіновані добавки сечовини і амонійних солей фосфорної кислоти більш ефективні у порівнянні з однією сечовиною. Отже, у зимові раціони п'ятої і шостої фаз молодняку на відгодівлі поряд з сечовиною можна вводити і діамоній фосфат.

Під час пошуків найпридатнішої території необхідно, передусім, звернути увагу на особливості макро- і мікроклімату, що залежить від рельєфу місцевості,

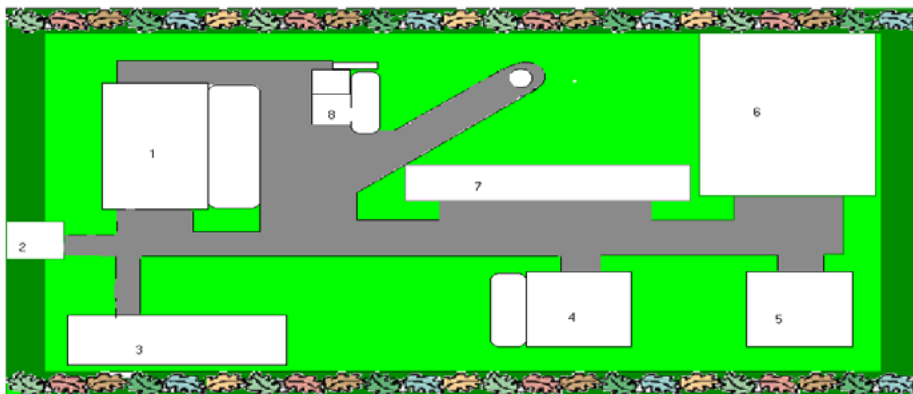

Рис. 1. Генеральний план забудовлі приміщень господарства

Умовні позначення: 1 – павільйон для утримання тварин на 300 голів; 2 – санпропускник, 3 – гноєсховище, 4 – профілакторій, 5 – карантинне відділення, 6 – майданчик для зберігання кормів, 7 – площадка для техніки, 8 – будинок тваринника, вагова, 9 – водонапірна башта

повітряного режиму (роза вітрів), кількості опадів, наявності природних зелених насаджень. Генеральний план забудівлі приміщень фермерського господарства знаходиться на (рис. 1).

Територія не повинна затоплюватися, ґрунт має бути незабрудненим, сухим, із низьким стоянням підґрунтових вод (не менше як 1,5 м нижче основи фундаменту).

Економічна доцільність програми виробництва та забезпечення високоцінною яловичиною зумовлена біологічними особливостями інноваційного продукту – південної м'ясної породи та застосовуваною технологією відтворення, розведення худоби і виробництва яловичини. Низька матеріало- та енергоємність технології розведення, вирощування та відгодівлі тварин зумовлена їх високою стійкістю до високих (+35-40°C і вище) та низьких (-30°C) температур, в зв'язку з чим тварини не потребують капітальних приміщень та енергомісткого обладнання. Тварини можуть утримуватися на пасовищах протягом 280-330 днів, а в негоду (снігопад, ожеледь, зливи, заметілі) їх можна утримувати в тристінних навісах. Витрати на розведення та утримання худоби інноваційного продукту в 12-15 разів нижчі ніж в молочному скотарстві та свинарстві.

Висновки і пропозиції. Досягнення оптимальної збалансованої годівлі за комплексом основних поживних речовин можливе лише за умов згодовування високоякісних кормів і перш за все так званого фуражу або грубого корму. За умов дотримання правил заготівлі грубого корму можна досягти рівня продуктивності бугайців на рівні 780-850 г, згодовуючи меншу кількість концентратів.

Основним завданням кормовиробників є збільшення протеїнової та енергетичної цінності корму та оптимальному вмісту клітковини. Для отримання високоякісного консервованого корму дотримуються таких правил: правильний підбір злаково – бобових травосумішей (сінаж, сіно); вибір оптимальної фази скошування (сінаж, сіно, силос); налагодження кормозбиральної техніки; скорочення часу прив'язування та просушування зеленої маси у полі (сінаж, сіно); швидка закладка (сінаж, сіно); оптимальне подрібнення (силос); контроль вологості (сінаж, сіно, силос); застосування консервантів; створення анаеробних умов із застосуванням мішків AG-BAG або зберігання кормів у силосних траншеях.

Розширення зони виробництва яловичини зумовить скорочення імпорту і насиченість ринку власною продукцією, а в подальшому працювати на експорт до європейських країн та інших країн, де цей ринок необмежений. При наявності продукції і її відповідності стандартам можливо установити прямі зв'язки на експорт яловичини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аверчева Н. О. Економічний аналіз рентабельності молока. *Агросвіт*. 2021. № 7-8. С. 109–120.
2. Ведмеденко О.В., Коваленко В.В. Сучасний стан галузі скотарства в Україні. *Сучасна наука: стан та перспективи розвитку у сільському господарстві* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених з нагоди Дня науки, 10 листопада 2020 р. Херсон, 2020. С. 92-96.
3. Вороненко В.І. Таврійський тип південної м'ясної породи – інноваційне селекційне досягнення в зоотехнічній науці / В.І. Вороненко, Л.О. Омельченко, Н.М. Фурса, Р.М. Макарчук, В.О. Найдьонова, О.Л. Дубинський, А.М. Носкова. *Науковий вісник «Асканія-Нова»*. Нова Каховка. 2009. Вип. 2. С. 38-45.
4. Угнівенко А.М., Петренко С.М., Носевич Д.К., Токар Ю.І. Наукові основи розвитку м'ясного скотарства в Україні. Монографія, Київ, 2016. С. 5-10.